

Asia: Taustamuistio SM selvityshenkilö Saarelle muutosta vaativista asioista

Ensi- ja turvakotien liitto ry kiittää mahdollisuudesta kertoa sisäministeriön rajapintaan liittyvistä kysymyksistä, joissa on tarvetta korjauksille.

1. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivaltaan ei Suomessa riittävästi puututa. Kansainvälisissä vertailuissa näkyvät korkeat luvut ja pitkät väkivaltakierteet. Haasteena kehitettyjen mallien heikko juurtuminen osaksi organisaatioiden rakenteita ja käytäntöjä, väkivaltatyön ja -tutkimuksen lyhytjännitteisyys, rahoituksen epävarmuudet, puutteet ammattilaisten saamassa koulutuksessa, lähisuhdeväkivaltaa koskevat asenteet, eriävät näkemykset ilmiöstä sekä puutteet eri tahojen yhteistyössä. **Ratkaisuehdotuksia:** 1) Poliisille tarvitaan valtakunnallisesti yhtenäinen toimintakäytäntö kotihälytyksiin suhteessa kaikkiin osapuoliin, joka varmistaisi avun poliisin lähdettyä. On tärkeää, että 2018 poikkihallinnollisen työryhmän tekemät ehdotukset hyvistä menettelytavoista niin lasten kuin aikuisten uhrien osalta toteutetaan¹. Myös tekijät tarvitsevat apua päästäkseen irti väkivaltaisista toimintamalleista. 2) Lapsen turvallisuuden arvioimiseksi tarvitaan Marak-tyyppinen moniammatillinen työtapo. Marak-mittari nyt vain aikuisille ja verkosto käsittelee siksi lähtökohtaisesti aikuisen asiaa. Tarvitaan myös Muksu-Marak lomake ja Muksu-Marak verkosto. Ensi- ja turvakotien liitolla on valmius lähteä yhteistyössä kehittämään tätä. 3) Väkivallan tekijöille tarvitaan velvoittavat ohjelmat. Ensimmäisen väkivaltateon jälkeen velvoittavuus voisi perustua vahvaan suositukseen vastaanottaa apua ja mahdollisuuteen tuomioistuimelle määrätä ottamaan apua vastaan. Uusijoille tarvitaan omat, astetta velvoittavammat ohjelmat. 4) Rikosprosessiin liittyvää tutkintaa tehostettava ja lastensuojeluilmoitusten tekemistä tehostettava 5) Lapsiin kohdistuvat väkivallan teot eivät riittävästi etene syyteharkintaan. Kehitettävä lapsen kuulemista, nopeutettava rikosprosessia ja lisättävä resursseja lapsiin kohdistuvien rikosten tutkintaan. 6) turvakotiasiakkaille tehostettava virka-apua muuttotilanteisiin turvaamaan väkivallan uhria 7) turvakotien ja niiden perhepaikkojen määrää lisättävä.

2. Vakavat erotilanteet ja vakavat huolto- ja tapaamisriidat

Poliisin kynnys puuttua väkivaltaan ja väkivaltauhkauksiin erotilanteessa korkea, tilanteet määritellään usein erokriisiksi/ huoltoriidaksi. Useiden perhesurmien taustalla on vanhempien ero- ja huoltajuuskiistat. Poliisin kyky tunnistaa perhesurmariski on puutteellinen tai uhkauksiin ei aina suhtauduta vakavasti. Poliisilla on tärkeä rooli perhesurmien ehkäisyssä ja tappouhkauksien tutkimisessa. Väkivalta jatkuu puolessa parisuhteissa eron jälkeen ja voi ilmetä myös pitkäaikaisena vainona. **Ratkaisuehdotuksia:** 1) Poliisin, lastensuojelun, lastenvalvojien ja oikeuslaitoksen yhteistyötä kehitettävä vakavissa huolto- ja tapaamisriidoissa 2) käynnistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tahojen yhteisten OT-keskusten kehittäminen ja moniammatillisten yhteistyörakenteiden kehittäminen vakaviin erotilanteisiin 3) osaamista lisättävä koulutuksin. Ensi- ja turvakotien liiton Turvassa-hankkeessa kehitetään edellä todettuja. 4) Poliisin tietojärjestelmiä kehitettävä, jotta valtakunnallista tilastotietoa on saatavilla eron jälkeisistä väkivalta-, vaino- ja huoltoriitatilanteista. 5) Tehostettava lapsen suojaamista valvotuissa tapaamisissa ja poliisin virka-apu turvattava tilanteisiin, joissa vakavan väkivallan uusiutumisen tai perhesurman riski. 6) väkivalta otettava

¹ Uhri rikosprosessissa – ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi. OM:n julkaisu 44/2018.

huomioon lapsen huolto- ja tapaamissopimuksia tehtäessä ja kuultava lasta ikätason mukaisesti. 7) mahdollistettava lapsen osoitteen salaaminen väkivaltaiselta huoltajalta lakimuutoksella.

3. Lähestymiskielto

Lähestymiskiellon hakemusmaksu vaikeuttaa avun hakemista. Lähestymiskieltohakemusten määrä on pudonnut merkittävästi sen jälkeen, kun hakemuksen hylkypäätös muuttui maksulliseksi 2016 alussa. Lähestymiskieltojen toimeenpanossa on tehottomuutta, kankeita käytäntöjä ja hakemusmaksu kohtuuton. Lähestymiskiellon toimivuus nojaa poliisin nopeaan reagointiin, kun kieltä rikotaan. Nopeassa reagoinnissa on alueellisia eroja. **Ratkaisuehdotuksia:** 1) Väkivallan uhrien suojelemiseksi tärkeää lisätä myös viranomaisten aloitteesta määrättyjä lähestymiskieltoja, uhrien ohjaamista tukipalveluihin ja lopettaa lähestymiskiellon sovittelu 2) lähestymiskieltojen käsittelyä oikeusprosessissa nopeutettava ja niiden rikkomisesta rangaistava.

4. Lapsikaappausten uhka

MARAKin toiminnassa puutteita, ei kata lapsen kohdistuvia uhkia. Kansainväliset huoltoriidoissa tietojemme mukaan ei toimi riittävällä tavalla tietojenvaihto ja yhteistyö poliisin, lastensuojelun, rajavartiolaitoksen ja ulkoministeriön välillä **Ratkaisuehdotus:** Tarvitaan yhteinen turvasuunnitelma ja sen toimeenpano eri tahojen kesken lapsen turvaamiseksi ja kaappauksen ehkäisemiseksi.

5. Maahanmuuttajiin liittyvät kysymykset

Jos Suomessa oleva aikuinen haluaa saada puolisonsa ja/tai lapsensa Suomeen, ovat palkkatyön tulovaatimukset niin kohtuuttomat, ettei moni maahanmuuttaja yllä niihin. Alaikäisillä, yksin tulleilla lapsilla ja nuorilla perheestä erossa olo, jatkuva ikävä ja huoli omista perheenjäsenistä aiheuttaa henkistä kuormittavuutta ja heikentää kouluun keskittymistä. Avioerotilanteissa maahanmuuttajaperheet jäävät usein ilman oikeanlaista tukea, koska tukea ei ole omalla kielellä tai sitä ei osata / uskalleta hakea. Erityisesti maahanmuuttajanaiset ovat haavoittuvassa asemassa, jos ovat saapuneet maahan perheen yhdistämisen tai avioliiton kautta ja oikeus asua maassa riippuu heidän puolisostaan. Avioerossa oleskeluluvan jatkuvuus voi siten vaarantua. Riippuvuus puolison statuksesta voi olla kynnyksen hakea eroa tai apua väkivaltilanteissa. **Ratkaisuehdotukset:** 1) Perheenyhdistämistä on helpotettava ja perheenyhdistämiseen vaadittavat tulorajat poistettava ainakin alaikäisiltä 2) Monikielisiä neuvontapalveluita tulee lisätä ja apua tulee olla tarjolla kaikille perheen osapuolille. 3) Ammattilaisten kulttuurista tietoa ja osaamista tulee kehittää ja lisätä tietämystä, esim. kunniaan liittyvästä väkivallasta.

Helsingissä 19. toukokuuta 2020

Riitta Särkelä
YTT, pääsihteeri
Ensi- ja turvakotien liitto ry
riitta.sarkela@etkl.fi
puh. 050 63 663